

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5668	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		7767.737
58068429	54657	14231451	2252.52	6667.747		
		1213.890		3453.897		12323.686
				13348.99	353.8	35665.88
					83131.78	
						4548.99

סוכנים ויועצים

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		7767.737

תוכן עניינים

161	1. מבוא
161	2. שינויים במספר בעלי הרישיונות לאורך השנים 2009-2006
165	3. התפתחויות במספר התאגידים הפעילים
167	4. נתח השוק של סוכני ביטוח, יחידים ותאגידים (במונחי עמלות)
169	5. עמלות
174	6. תאגיד יועץ פנסיוני
179	7. בחינות - מגמות
181	8. אכיפה

לוחות

162	לוח ה-1 בעלי רישיון פעילים בשנים 2009-2006
164	לוח ה-2 המרת רישיונות בענף הפנסיוני בשנים 2009-2008
165	לוח ה-3 סוכני תאגיד (סוכנויות ביטוח) הפועלים בשוק לפי ענפים, 2009-2006
169	לוח ה-4 דמי עמלה - שיעור מהפרמיה שחברות הביטוח שילמו בביטוח כללי בשנים 2008 ו-2009
170	לוח ה-5 דמי עמלה - שיעור מהפרמיה שחברות הביטוח שילמו בענף ביטוח חיים בשנים 2008 ו-2009
171	לוח ה-6 מספר הסוכנים והסוכנויות להם שילמו חברות הביטוח עמלות בענף ביטוח כללי בשנת 2009
171	לוח ה-7 מספר הסוכנים והסוכנויות שלהם שילמו חברות הביטוח עמלות בביטוח חיים בשנת 2009
173	לוח ה-8 מספר הסוכנויות והסוכנים שחברות מנהלות שילמו להם עמלות בענף הפנסיוני בשנת 2009
179	לוח ה-9 מספר הנבחנים ואחוזי ההצלחה בבחינה ביסודות הביטוח ובבחינות הגמר בענפים השונים

תרשימים

162	תרשים ה-1 מספר בעלי רישיונות בחלוקה לענפים 2009-2006
163	תרשים ה-2 מספר בעלי רישיונות בענף פנסיוני לפי סוג רישיון 2009-2006
165	תרשים ה-3 שינויים במספר סוכנויות הביטוח בשנים 2009-2006
167	תרשים ה-4 התפלגות הסוכנויות לפי נתח שוק בענפי הביטוח הפנסיוני והכללי, 2009-2006
167	תרשים ה-5 התפלגות הסוכנים לפי נתח שוק בענפי הביטוח הפנסיוני והכללי, 2009-2006
168	תרשים ה-6 התפלגות מצטברת של נתח השוק של מאה הסוכנויות הגדולות בענף הפנסיוני בשנים 2009-2004
172	תרשים ה-7 התפלגות מצטברת של מאה הסוכנויות והסוכנים הגדולים שכל אחת מחמש חברות הביטוח הגדולות בענף הפנסיוני עבדה איתם

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		767.737

174	תרשים ה-8	השתלבות הבנקים בייעוץ הפנסיוני על ציר הזמן
175	תרשים ה-9	מספר הלקוחות שקיבלו ייעוץ פנסיוני בבנקים בשנת 2009
176	תרשים ה-10	התפלגות הנכסים המיועצים לפי מסלולי השקעה, נכון לסוף 2009
177	תרשים ה-11	התפלגות נכסי העמיתים לפי מוצרים, נכון לסוף 2008-2009
177	תרשים ה-12	התפלגות נכסי העמיתים החדשים, נכון לסוף 2008-2009
180	תרשים ה-13	ממוצע ציונים בחלוקה לענפים, 2008-2009
180	תרשים ה-14	התפלגות הציונים בשנת 2009

1. מבוא

מחלקת סוכנים ויועצים עוסקת במגוון עניינים בתחום הרישוי של סוכני ביטוח (יחידים ותאגידים), יועצים פנסיוניים (יחידים ותאגידים) וסוכני שיווק פנסיוניים, בין השאר בהסדרת פעילותם ובאכיפת החוקים והתקנות החלים עליהם. פעולות הרישוי, ההסדרה והאכיפה נועדו להבטיח שההפצה של מוצרי הביטוח ושל מוצרי החיסכון הפנסיוני תתקיים בשוק תחרותי והוגן, לטובת ציבור הלקוחות.

פרק זה סוקר את השינויים וההתפתחויות שחלו בפעילות ענפי הביטוח ובשוק ההפצה מכמה היבטים: מגמות במספר בעלי הרישיונות הפעילים בענפים, ובעיקר בענף הפנסיוני; שיעורי העמלות שקיבלו סוכני הביטוח וסוכנויות הביטוח מתוך הפרמיות; ונתח השוק של הסוכנויות שבשליטת הגופים המוסדיים. נוסף על כך מוצגים כאן נתונים על שיעורי ההצלחה בבחינות הנדרשות לקבלת הרישיונות.

רבים מהנתונים המוצגים בפרק מתארים מגמות ותהליכים שהחלו בעקבות רפורמת בכר. תהליך מרכזי הוא התרחבות שוק הייעוץ הפנסיוני: בשנתיים האחרונות השתלבו בהדרגה עשרה תאגידים בנקאיים בפעילות בתחום, לאחר שקיבלו רישיון יועץ פנסיוני. כמו כן אפשר להבחין בהתחזקות פעילותן של סוכנויות הביטוח הגדולות בענף הפנסיוני.

2. שינויים במספר בעלי הרישיונות לאורך השנים 2009-2006

במהלך שנת 2009 נמשכה מגמת ההתפתחות בערוצי ההפצה של מוצרי החיסכון הפנסיוני, בהמשך ישיר למגמה שהחלה בשנים האחרונות, לאחר רפורמת בכר בשוק ההון. מגמה זו באה לידי ביטוי בגידול במספר ערוצי ההפצה הפנסיוניים ובמספר בעלי הרישיונות הפנסיוניים - סוכן ביטוח פנסיוני (יחיד ותאגיד), סוכן שיווק פנסיוני ויועץ פנסיוני.

במסגרת הרפורמה מכרו הבנקים את קופות הגמל לגופים פרטיים. הרפורמה לוותה בהסדרה רחבה אשר חייבה את כל משווקי המוצרים הפנסיוניים בגופים המוסדיים להחזיק ברישיון. כך בין היתר כניסת הבנקים לתחום הייעוץ הפנסיוני תרמה אף היא להכשרת עובדים רבים בענף. מעתה נדרש הבנק ועובדיו להחזיק ברישיון יועץ פנסיוני על מנת להפיץ מוצרי ביטוח ופנסיה.

לוח ה-1

בעלי רישיון יחיד פעילים¹ בשנים 2006-2009

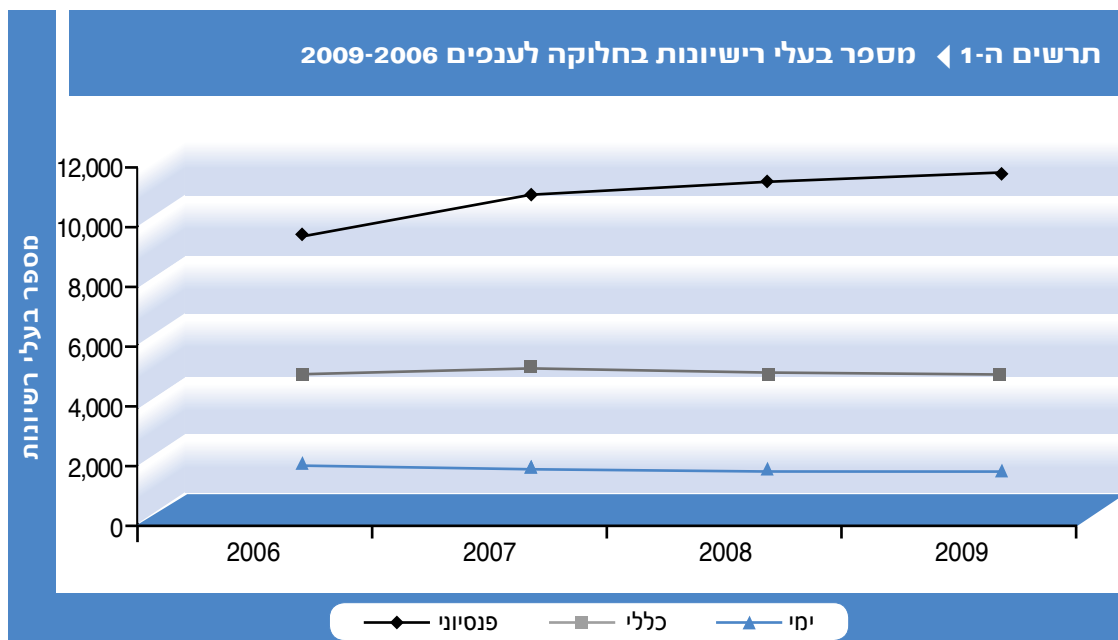
שיוני 2008-2009	שיוני 2007-2008	2009	2008	2007	2006	ענף
בעלי רישיון (אחוזים)	בעלי רישיון (אחוזים)	בעלי רישיון	בעלי רישיון	בעלי רישיון	בעלי רישיון	
2.5%	3.5%	10,508	10,256	9,909	8,669	פנסיוני ²
-1.5%	-1.0%	6,039	6,132	6,192	6,089	כללי
-2.8%	-2.0%	943	970	990	1,018	ימי
2.4%	1.7%	11,832	11,553	11,358	9,937	סך הכול בעלי רישיון³

1. בעלי רישיון משולם בתוקף.

2. בעלי רישיון סוכן ביטוח בענף פנסיוני (מורשה ומתמחה), בעל רישיון יועץ פנסיוני ובעל רישיון סוכן שיווק פנסיוני.

3. סה"כ בעלי הרישיון אינו סכום של מספר בעלי הרישיונות בכל ענף, כיוון שישנם המורשים לעסוק ביותר מענף אחד.

מקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

* הנתונים בענף הפנסיוני מתייחסים לסוכני ביטוח בענף פנסיוני, בעלי רישיון יועץ פנסיוני ובעלי רישיון סוכן שיווק פנסיוני.

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

1 בעלי רישיון משולם בתוקף

2 בעל רישיון סוכן ביטוח בענף פנסיוני (מורשה ומתמחה), בעל רישיון יועץ פנסיוני ובעל רישיון סוכן שיווק פנסיוני

3 סה"כ בעלי הרישיון אינו סכום של מספר בעלי הרישיונות בכל ענף, כיוון שיש המורשים לעסוק ביותר מענף אחד

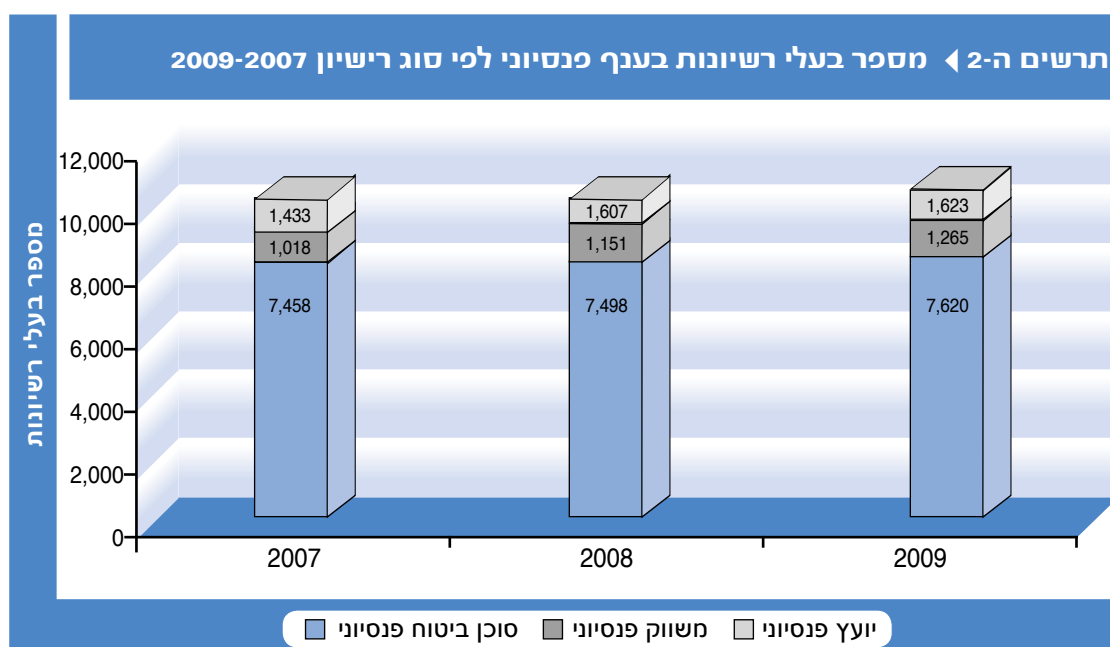
משרד האוצר | סוכנים ויועצים | אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

העלייה במספר בעלי הרישיונות המשתקפת מלוח 1 היא תוצאה של הגידול במספר מחזיקי הרישיון בענף הפנסיוני בלבד. בד בבד נרשמה ירידה מתונה במספר בעלי הרישיונות בענפי הביטוח הכללי והימי.

בתרשים ה-1 נראית עלייה מתמדת במספר בעלי הרישיונות בענף הפנסיוני בשנים האחרונות. עם זאת, בשנים 2008-2009 נרשמה התמתנות בשיעור העלייה במספר בעלי הרישיון בענף הפנסיוני: עלייה של כ-3% בלבד.

בענפי הביטוח הכללי והימי יש יציבות יחסית במספרם של בעלי הרישיונות, בנטייה קלה לירידה.

תרשים ה-2 להלן מציג תמונה מפורטת של התפלגות בעלי הרישיונות בענף הפנסיוני לפי סוג רישיון משנת 2007.

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

בתרשים ה-2 ניתן להבחין כי העלייה במספר בעלי רישיון בענף פנסיוני מתבטאת בכל סוגי הרישיונות בענף. בין השנים 2007 ו-2009 נרשמה עלייה של 599 בעלי רישיון בענף, והיא נחלקת ל-162 סוכני ביטוח, 247 משווקים פנסיוניים ו-190 יועצים פנסיוניים. מהנתונים עולה כי בהשפעת רפורמת בכר חל בחלוף השנים גידול במספר בעלי הרישיון וערוצי ההפצה הפנסיוניים ובביקוש למפצים בתחום הפנסיוני.

עם זה אפשר גם להבחין כי השתנה שיעור הגידול במחזיקי רישיון בענף פנסיוני לפי סוגי הרישיונות. בניגוד לשיעור הגידול במספר בעלי רישיון יועץ פנסיוני בשנים 2007-2008, גידול שעמד על 12%, בשנים 2008-2009, היה שיעור גידול זה זניח ועמד על פחות מאחוז אחד. עם זאת נמשכה עלייה של חמש במספר בעלי רישיון סוכן ביטוח פנסיוני ומשווק פנסיוני. בשנת 2009 היה גידול של 10% במספר בעלי רישיון משווק פנסיוני.

לוח ה-2

המרת רישיונות בענף הפנסיוני בשנים 2008-2009

סוכן שיווק פנסיוני	יועץ פנסיוני	סוכן ביטוח	לאחר ההמרה
			טרם ההמרה
29 (19)	8 (48)	-	סוכן ביטוח
13 (22)	-	11 (11)	יועץ פנסיוני
-	3 (20)	107 (74)	סוכן שיווק פנסיוני

הערה: הנתונים בסוגריים מתייחסים לשנת 2007.

מקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

כללי ההכשרה החלים מאז שנת 2006 מאפשרים את המרת כל אחד מסוגי הרישיונות בענף הפנסיוני לסוג רישיון פנסיוני אחר. תנאי מקדים לביצוע המרה של רישיון סוכן פנסיוני לרישיון יועץ פנסיוני הוא ניתוק כל זיקה של בעל הרישיון לגופים המוסדיים. לוח ה-2 מציג את מספר המרות הרישיון מסוכן ביטוח בענף פנסיוני, יועץ פנסיוני או משווק פנסיוני לכל אחד מסוגי הרישיונות האחרים בענף בשנים 2008-2009.

ככלל אפשר לומר כי מספר ההמרות פחת בשנת 2009 לעומת שנת 2008. בשנים 2008 ו-2007 מרבית המרות הרישיון היו של סוכני ביטוח שהמירו את רישיונם ליועצים פנסיוניים, כנראה לצורכי השתלבות במערכת הבנקאית. מגמה זו נבלמה לחלוטין בשנת 2009. עוד אפשר לומר כי מספר בעלי הרישיונות בענף הפנסיוני לפי סוג רישיון מושפע בעיקר מהשתלבות בעלי רישיונות חדשים בענף ולא מהמרות רישיון.

3. התפתחויות במספר התאגידים הפעילים

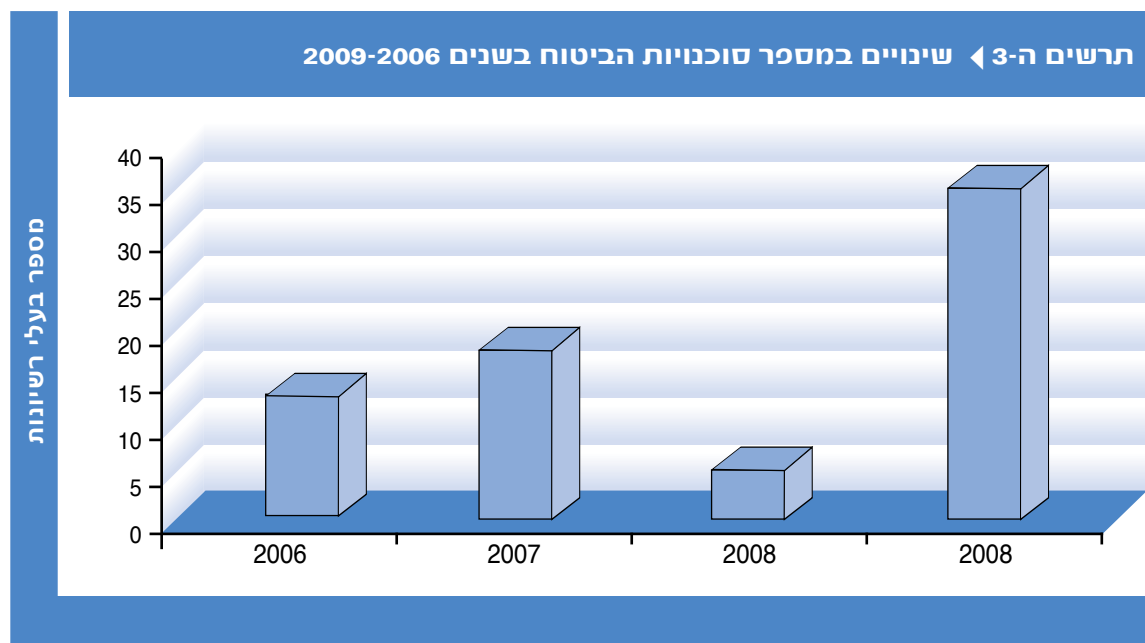
לוח ה-3

סוכני תאגיד (סוכנויות ביטוח) הפועלים בשוק* לפי ענפים, 2009-2006

2009		2008		2007		2006		ענף
שינוי ב-%	מספר סוכני התאגיד	שינוי ב-%	מספר סוכני התאגיד	שינוי ב-%	מספר סוכני התאגיד	שינוי ב-%	מספר סוכני התאגיד	
6.5%	918	1.9%	862	2.0%	846	-1.7%	829	פנסיוני
4.4%	846	1.7%	810	0.9%	796	-1.0%	789	כללי
3.6%	789	1.8%	761	0.8%	747	-1.9%	741	פנסיוני וכללי
0%	291	0.3%	291	0.3%	290	0.3%	289	יחי
3.8%	981	0.6%	945	2.0%	939	1.5%	920	סך הכול*

* בעלי רישיון משולם בתוקף

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

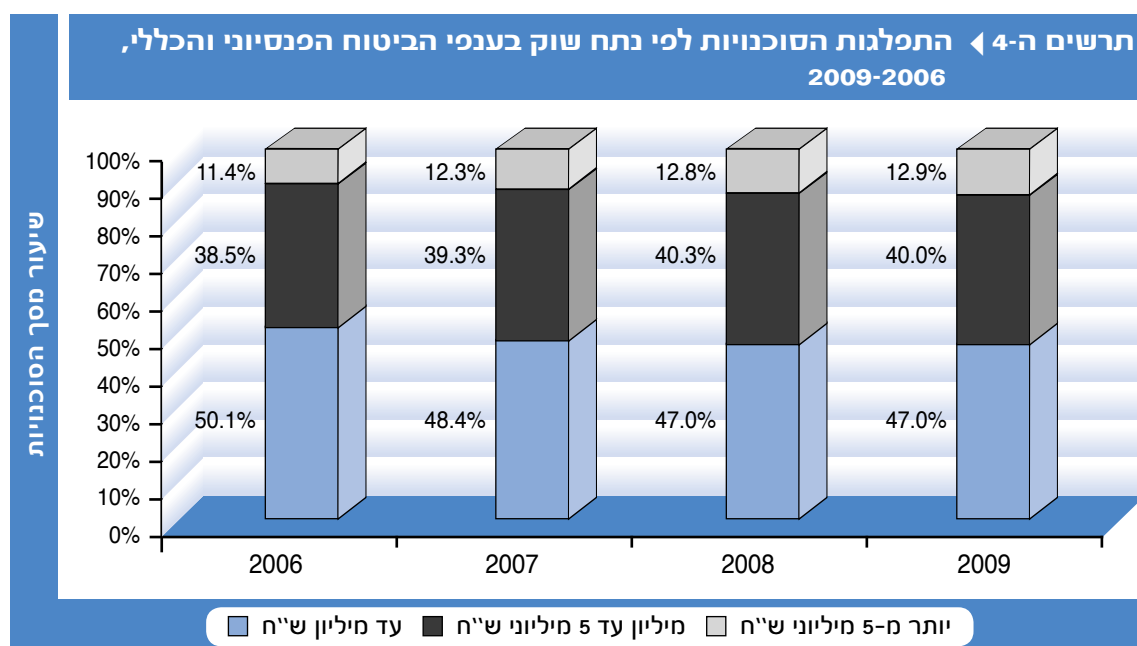
1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	36547887		767.737

תרשים ה-3, המבוסס על הנתונים מלוח ה-3, מציג את השינוי-נטו במספר סוכנויות הביטוח הפעילות (מספר סוכנויות הביטוח שקיבלו רישיון, בניכוי מספר סוכנויות הביטוח שרישיון בוטל). מאז שנת 2006 יש מגמה ברורה של גידול במספר סוכנויות הביטוח הפעילות. בשנת 2009 נוספו 36 סוכנויות פעילות, ומספר הסוכנויות הפעילות עמד על 981.

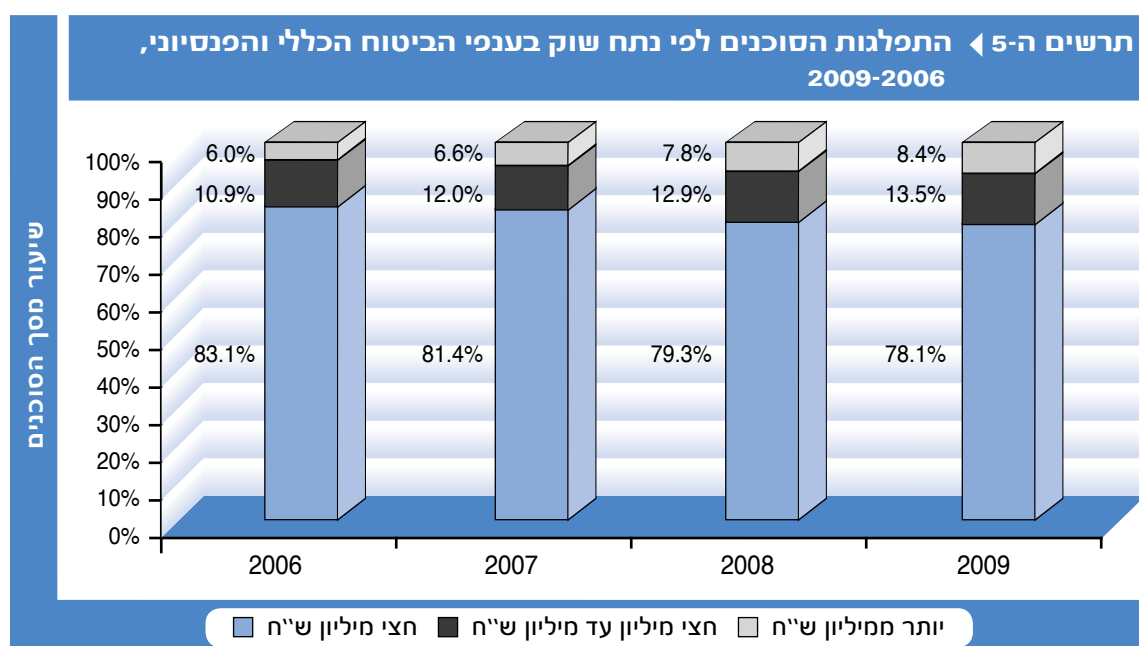
מספר סוכנויות הביטוח שמורשות לעסוק בענף כללי ובענף פנסיוני הוא 789, כ-80% מכלל הסוכנויות וכ-93% ממספר הסוכנויות בעלות רישיון בענף כללי. בשנת 2009 בלבד נוספו 28 סוכנויות המחזיקות בשני הענפים בעת ובעונה אחת. נתון זה יכול להצביע על מגמה של התרחבות בהתמחות בענפים אלו ועל שאיפה של הסוכנויות להרחיב את סל השירותים שהן מעניקות, הן בענף הביטוח הפנסיוני והן בענף הביטוח הכללי, ולאפשר שירות צרכני כולל (one stop shop) לעניין רכישת ביטוח.

את העלייה במספר סוכנויות הביטוח אפשר להסביר בצורך בהתפתחות ערוצי ההפצה של מוצרי הביטוח והפנסיה בעקבות רפורמת בכר. כך אפשר לראות כי בשנת 2009 בלבד מספר הסוכנויות בעלות רישיון בענף פנסיוני עלה בכ-6.5% ועמד על 918 סוכנויות פעילות, כ-94% מסך כל סוכנויות הביטוח הפעילות.

4. נתח השוק של סוכני ביטוח, יחידים ותאגידים (במונחי עמלות)

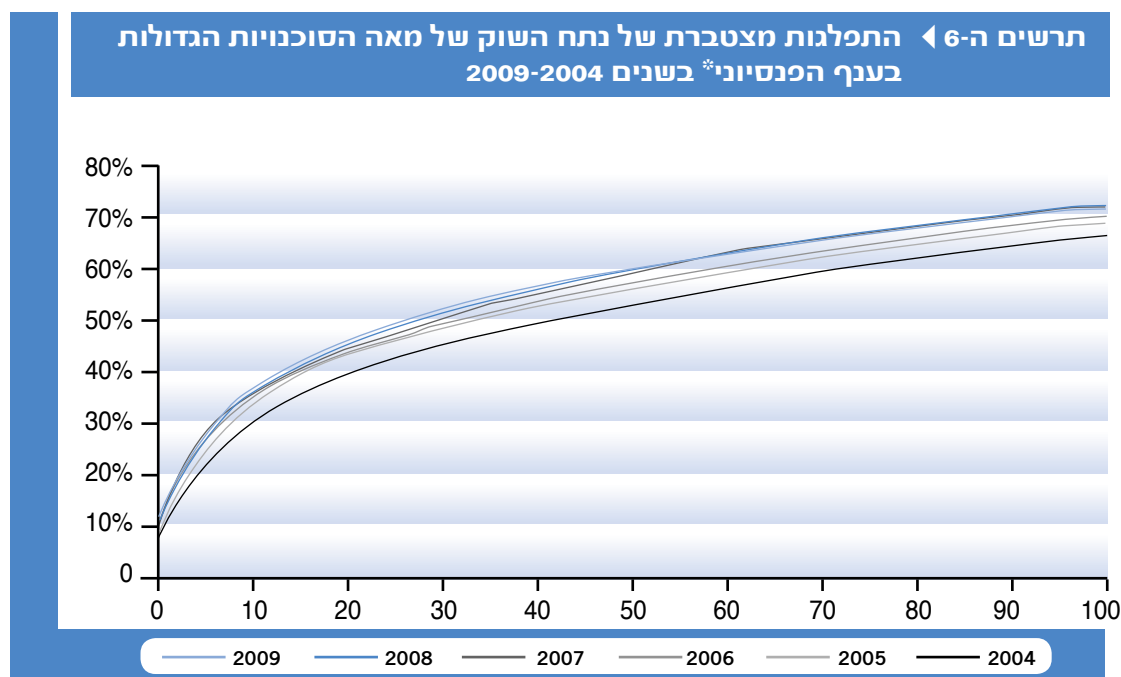
המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	36547887		767.737

תרשימים ה-4 וה-5 מתארים את התפלגות הסוכנים והסוכנויות לפי היקף עבודתם בענפי הביטוח הכללי והפנסיוני. בעבר הייתה עלייה עקבית בשיעור הסוכנויות הגדולות (שקיבלו מעל 5 מיליון ש"ח עמלות בשנה), ובשנים האחרונות מתייצבת התפלגות הסוכנויות. לעומת זאת, העלייה בשיעור הסוכנים שהיקף עבודתם גדול (שקיבלו מעל מיליון ש"ח עמלות בשנה) נמשכת, ומגד ירדה עקבית בשיעור הסוכנים שהיקף עבודתם קטן. נתונים אלו מעידים שאין שינוי של ממש ברמת הריכוזיות בשוק סוכני הביטוח (יחידים ותאגידים).

*הענף הפנסיוני כולל את קופות הגמל, קרנות הפנסיה ואת ביטוח המנהלים.

המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תרשים ה-6 מציג ריכוזיות גבוהה בהפצת המוצרים. עשר הסוכנויות הגדולות במשק, הפועלות בענף הפנסיוני, קיבלו 36% אחוז מהעמלות אף שהן מהוות רק 1.1% מכלל בעלי רישיון סוכן תאגיד בענף. מאה הסוכנויות הגדולות במשק קיבלו 72% מכלל העמלות אף שהן מהוות רק 10.9% מכלל בעלי רישיון סוכן תאגיד בענף. עוד אפשר לראות כי בשש השנים האחרונות חלה עלייה בריכוזיות השוק, ובשלוש השנים האחרונות חלה התייצבות. כך למשל, בשנת 2004 קיבלו חמישים הסוכנויות הגדולות 53% מהעמלות המשולמות, והחל ב-2007 קיבלו חמישים הסוכנויות הגדולות 60% מהעמלות. יש להניח כי רמת הריכוזיות בענף הפנסיוני נובעת מהעובדה שהסוכנויות הגדולות נתונות בבעלותן של חברות הביטוח וכי ההתקשרות הישירה עם מעבידים מבססת אותן בשוק. כמו כן היתרונות לגודל תורמים להגדלת כוח ההפצה בידיהן של הסוכנויות הגדולות.

5. עמלות

לוח ה-4

דמי עמלה - שיעור מהפרמיה שחברות הביטוח שילמו בביטוח כללי
בשנים 2008 ו-2009 (באלפי ש"ח)

נתח מסך העמלות 2009	ההפרש בשיעור העמלות מהפרמיה בין 2008 ל-2009	השינוי בעמלות ב-2008-2009	2009		2008		
			שיעור מהפרמיה	עמלות	שיעור מהפרמיה	עמלות	
1.2%	0.2%	11.1%	5.1%	31,125	4.9%	28,023	AIG
7.3%	-2.8%	-12.4%	14.6%	190,601	17.4%	217,640	איילון
3.6%	-0.1%	-4.7%	12.7%	93,553	12.8%	98,141	אליהו
1.5%	0.9%	21.0%	8.1%	39,755	7.2%	32,857	ביטוח חקלאי
3.7%	0.0%	2.4%	13.2%	98,015	13.2%	95,692	הכשרת היישוב
15.6%	-0.1%	11.3%	16.1%	409,122	16.1%	367,659	הפניקס
19.8%	-0.7%	1.1%	13.0%	519,200	13.6%	513,514	קבוצת הראל
20.0%	-0.4%	1.5%	15.3%	525,569	15.7%	517,742	קבוצת כלל
9.2%	-0.3%	-5.0%	14.5%	241,869	14.8%	254,702	מגדל
15.7%	0.0%	5.9%	16.6%	410,884	16.5%	387,915	קבוצת מנורה
1.4%	-1.9%	-35.6%	7.6%	36,948	9.5%	57,343	שירביט
1.0%	-2.2%	140.5%	5.2%	27,165	7.4%	11,293	ש' שלמה
100.0%	-0.6%	1.6%	⁶13.8%	2,623,806	⁵14.4%	2,582,521	סך הכול

המקור: עיבודי אגף שוק ההון לדו"חות הכספיים השנתיים של חברות הביטוח לשנת 2008, המחולקים לביטוח חיים ולביטוח כללי

מנתוני לוח 4 עולה כי בין 2008 ל-2009 הייתה ירידה של 0.6 נקודות האחוז בשיעור העמלות מתוך הפרמיה בענף ביטוח כללי.

שיעור השינוי בסך העמלות ששולמו לסוכני הביטוח בין 2008 ל-2009 היה מתון בכך יש אולי כדי להעיד על יציבות יחסית בסכומי העמלות ששולמו. כמו כן ניכרת שונות גבוהה בשיעור העמלות מהפרמיה בחברות השונות, עדות למדיניות שונה של חברות ביטוח בכל הקשור לתשלומי עמלה.

5 ממוצע משוקלל

6 סך הסוכנים בעלי רישיון, הפעילים בשנת 2009

לוח ה-5

דמי עמלה - שיעור מהפרמיה שחברות הביטוח שילמו בענף ביטוח חיים
בשנים 2008 ו-2009 (באלפי ש"ח)

חברה	2008		2009		השינוי בעמלות בין 2008 ל-2009	ההפרש בשיעור העמלות מהפרמיה, בין 2008 ל-2009	נתח מסך העמלות 2009
	עמלות	שיעור מהפרמיה	עמלות	שיעור מהפרמיה			
AIG	1,195	2.4%	1,196	2.0%	0.1%	-0.4%	0.1%
איילון	36,723	12.5%	27,857	9.3%	-24.1%	-3.2%	1.4%
אליהו	35,597	14.1%	22,351	8.4%	-37.2%	-5.7%	1.1%
הכשרת היישוב	43,552	14.5%	46,431	13.2%	6.6%	-1.3%	2.3%
הפניקס	265,694	9.1%	257,649	8.7%	-3.0%	-0.4%	12.8%
קבוצת הראל	301,784	8.6%	328,486	9.7%	8.8%	1.1%	16.3%
קבוצת כלל	513,341	11.7%	537,976	11.5%	4.8%	-0.2%	26.7%
מגדל	572,766	9.8%	569,858	9.5%	-0.5%	-0.3%	28.3%
קבוצת מנורה	218,679	13.4%	219,794	13.5%	0.5%	0.2%	10.9%
שירביט	146	5.1%	191	9.6%	30.8%	4.5%	0.0%
סך הכול	1,989,477	610.4%	2,011,789	10.3%⁶	1.1%	-0.1%	100.0%

בלוח ה-5 ניכרת יציבות יחסית בשיעור העמלות מתוך הפרמיות שחברות הביטוח הגדולות שילמו בענף ביטוח החיים. עוד עולה מלוח ה-5 כי שיעור עמלות מהפרמיה שחברות הביטוח הקטנות משלמות נמוך הרבה יותר ממה שחברות הביטוח הגדולות משלמות.

לוח ה-6

מספר הסוכנים והסוכנויות שלהם שילמו חברות הביטוח עמלות בענף ביטוח כללי בשנת 2009

חברה	מס' סוכנויות	שיעור מסך הסוכנויות
הראל	482	49.1%
מנורה	448	45.7%
הפניקס	445	45.4%
כלל	432	44.0%
איילון	272	27.7%
הכשרת היישוב	242	24.7%
מגדל	225	22.9%
אליהו	189	19.3%
ש' שלמה	98	10.0%
שירביט	95	9.7%
AIG	90	9.2%

חברה	מס' סוכנים	שיעור מסך הסוכנים ⁶
הראל	2069	34.3%
מנורה	2038	33.7%
הפניקס	1712	28.3%
כלל	1403	23.2%
הכשרת היישוב	1282	21.2%
איילון	1058	17.5%
מגדל	821	13.6%
אליהו	661	10.9%
שירביט	471	7.8%
ש' שלמה	306	5.1%
AIG	37	0.6%

לוח ה-7

מספר הסוכנים והסוכנויות שלהם שילמו חברות הביטוח עמלות בביטוח חיים, בשנת 2009

חברה	מס' סוכנים	שיעור מסך הסוכנים ⁷
הפניקס	3100	55.7%
הראל	3039	54.6%
מגדל	2951	53.1%
מנורה	2521	45.3%
כלל	2393	43.0%
הכשרת היישוב	819	14.7%
אליהו	717	12.9%
איילון	546	9.8%
AIG	4	0.1%

חברה	מס' סוכנויות	שיעור מסך הסוכנויות
הפניקס	588	59.9%
הראל	585	59.6%
כלל	577	58.8%
מגדל	575	58.6%
מנורה	457	46.6%
הכשרת היישוב	214	21.8%
אליהו	197	20.1%
איילון	146	14.9%
AIG	6	0.6%

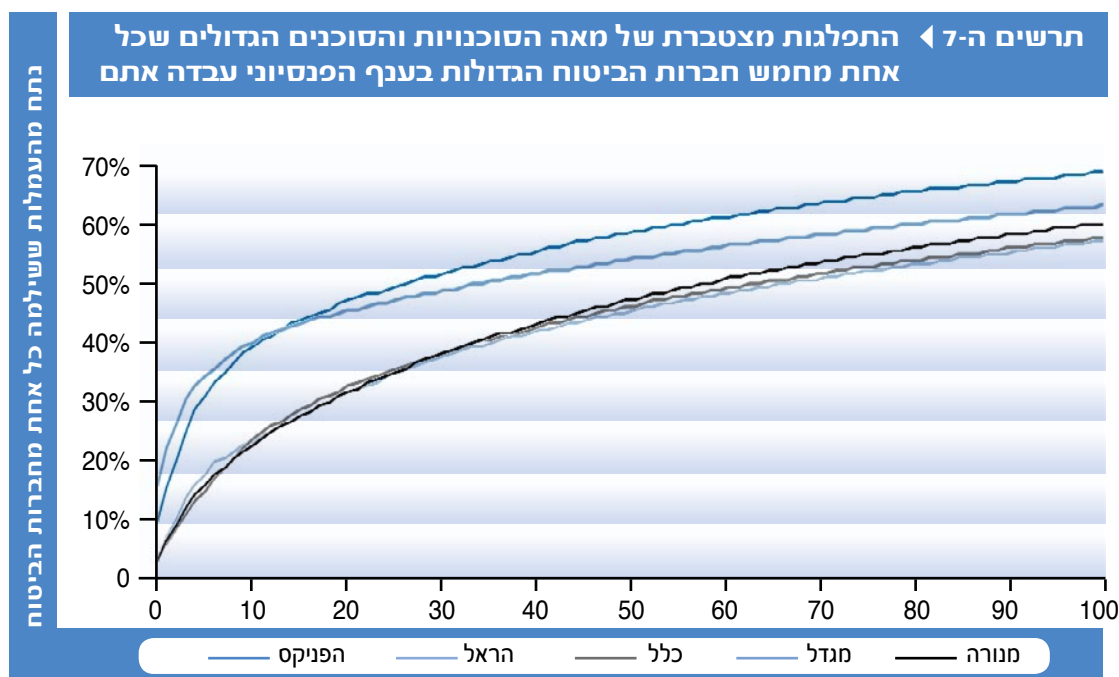
המקור: נתוני אגף שוק ההון, על-פי דיווחי החברות על עמלות ששולמו לסוכנויות

6 סך הסוכנים בעלי רישיון, הפעילים בשנת 2009.
7 כולל דיווחי חברות בנות

164564	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	36347887		767.737

לוחות ה-6 וה-7 מראים כי מרבית חברות הביטוח הגדולות⁸ מפיצות את מוצריהן באמצעות מעגל רחב של סוכנים וסוכנויות, בניגוד לחברות הביטוח הקטנות: בשנת 2009 בענף הכללי יותר מ-44% מהסוכנויות קיבלו עמלות מחברות הביטוח הגדולות; לעומתן, פחות מ-28% מהסוכנויות קיבלו עמלות מחברות הביטוח הקטנות. בענף הפנסיוני ההפרשים בין חמש חברות הביטוח הגדולות לבין חברות הביטוח הקטנות גדולים אף יותר. מעל 46% מהסוכנויות ו-43% מהסוכנים הפיצו את מוצריהן של חברות הביטוח הגדולות, לעומת פחות מ-22% מהסוכנויות ו-15% מהסוכנים שהפיצו את מוצריהן של חברות הביטוח הקטנות. עם זאת, מספר הסוכנויות שהחברה שילמה להן עמלות אינו מעיד בהכרח על כוח ההפצה שלה, כיוון שאינו מגלה משתנים כגון כוח ההפצה של כל סוכנות וסוכנות ונתח הפעילות של כל סוכנות המוקדש לכל חברה. ואולם, הנתונים מלמדים על נגישות גדולה יותר של חברות הביטוח הגדולות לעומת הקטנות לגורמי ההפצה.

לכאורה עולה מלוחות ה-6 וה-7 כי בענף הביטוח הכללי ישנה ריכוזיות גבוהה יותר בהפצה מאשר בענף הפנסיוני. ואולם, בענף הביטוח הכללי עשר הסוכנויות הגדולות קיבלו כ-20% מסך העמלות שקיבלו הסוכנויות בענף, ואילו בענף הפנסיוני, כפי שהוצג בתרשים ה-6, קיבלו עשר הסוכנויות הגדולות כ-36% מהעמלות בענף. לפיכך עולה כי בענף הפנסיוני ההפצה ריכוזית יותר, וזאת למרות הנגישות הגבוהה יותר של חברות הביטוח לגורמי ההפצה בענף זה.

* נתוני העמלות שדווחו עבור הסוכנויות עשויים לכלול עמלות שהועברו לסוכנויות משנה.
המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תרשים ה-7 מציג את סך 100 הסוכנויות והסוכנים הגדולים שאִתם עבדו חמש חברות הביטוח הגדולות בשוק כנגד אחוז העמלות ששילמו להם חברות הביטוח. תרשים זה מראה כי למרות נתוני לוח 6 שהצביעו על התקשרות קבוצת הביטוח הגדולות עם יותר מ-50% מהסוכנים והסוכנויות בממוצע, בפועל בין 40% ל-50% מהעמלות שחברות הביטוח משלמות מגיעים לכ-30 סוכני ביטוח פנסיוניים (יחידים ותאגידים). בחברות הביטוח מגדל והפניקס ריכוזיות ההפצה גבוהה יחסית לשאר החברות; 40% מהעמלות שחברות הביטוח משלמות מגיעים לכ-10 סוכני ביטוח פנסיוניים (יחידים ותאגידים).

⁸ חברות הביטוח הגדולות בשוק הן הפניקס, הראל, כלל, מגדל ומנורה.

לוח ה-8

מספר הסוכנויות והסוכנים שחברות מנהלות שילמו להם עמלות בענף הפנסיוני בשנת 2009

חברה ⁹	מס' סוכנויות	שיעור מסך הסוכנויות
פסגות	142	15.1%
אקסלנס	126	13.4%
אלטשולר שחם	97	10.3%
דש	90	9.6%
מיטב	57	6.1%
אנליסט	30	3.2%
איפקס	23	2.5%
וויזר	23	2.5%
ישר	23	2.5%
מיטב ישיר	23	2.5%
אי-בי-אי	22	2.3%
מיטב משען	21	2.2%
ילין לפידות	12	1.3%
הדס מרכנתיל	9	1.0%
הלמן - אלדובי	1	0.1%
מילניום	0	0

חברה	מס' סוכנים	שיעור מסך הסוכנים
פסגות	224	3.9%
אלטשולר שחם	215	3.7%
אקסלנס	207	3.6%
מיטב	118	2.0%
דש	113	2.0%
וויזר	67	1.2%
מיטב ישיר	44	0.8%
ישר	43	0.7%
מיטב משען	39	0.7%
אי-בי-אי	21	0.4%
אנליסט	15	0.3%
איפקס	9	0.2%
ילין לפידות	6	0.1%
עמ"י	2	0.0%
הדס מרכנתיל	1	0.0%
הלמן - אלדובי	1	0.0%
מנורה מבטחים	1	0.0%
מילניום	0	0.0%

המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

בלוח ה-8 אפשר לראות כי שיעור קטן מהסוכנויות ומסוכני הביטוח הפיצו את מוצריהם של בתי ההשקעות (חברות מנהלות שאינן חלק מקבוצת ביטוח). שיעורם קטן אף משיעור הסוכנויות והסוכנים שהפיצו מוצרים של קבוצות ביטוח קטנות בענף הפנסיוני (מלבד AIG שעוסקת בביטוח ישיר).

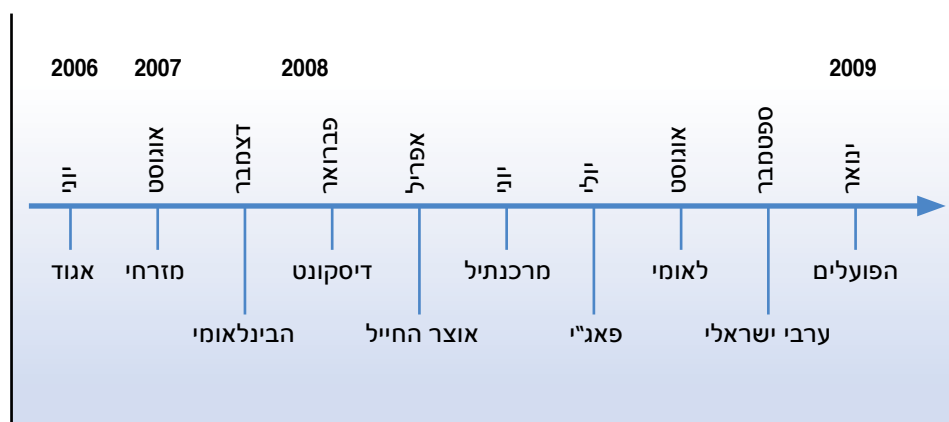
נתונים אלו מראים שהפצת המוצרים הפנסיוניים באמצעות סוכני ביטוח (יחידים ותאגידים) נגישה יותר לקבוצות הביטוח מאשר לחברות מנהלות. לפני רפורמת בכר הבעלות על קופות הגמל הייתה בעיקר בידי הבנקים, ומרבית הקופות הופצו באמצעות יועצי ההשקעות של הבנק. קרנות הפנסיה נפוצו בעיקר בקרב שכירים, במסגרת הסכמי העבודה עמם. סיבה אפשרית לפער בנגישות היא התאמה לא מספקת של השוק לשינויים שחלו באופני ההפצה של קופות הגמל וקרנות הפנסיה.

9 הנתונים בלוח זה מתייחסים לחברות מנהלות שאין חלק מקבוצת ביטוח בלבד.

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		767.737

6. תאגיד יועץ פנסיוני

תרשים ה-8 השתלבות הבנקים ביועץ הפנסיוני על ציר הזמן

המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

מתרשים ה-8 לעיל עולה כי בראשית שנת 2009 קיבל בנק הפועלים רישיון ליועץ פנסיוני והצטרף לתשעת הבנקים בעלי רישיון יועץ פנסיוני. בנק אגוד, בנק מזרחי והבנק הבינלאומי הראשון, קיבלו רישיון בשנת 2007¹⁰, ובשנת 2008 קיבלו גם בנק דיסקונט, בנק אוצר החייל, בנק פועלי ישראל, בנק מרכנתיל דיסקונט, בנק לאומי ובנק ערבי-ישראלי רישיון יועץ. לצד הבנקים יש ארבעה תאגידים לא בנקאיים בעלי רישיון ליועץ פנסיוני - פורשור, רול, איתקה ואורים יועצים.

הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק ביועץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה-2005 מגדירות שני מודלים של יועץ פנסיוני. העוסקים ביועץ פנסיוני רשאים לבחור ביניהם: האחד - מודל יועץ חד-פעמי - במסגרת מודל זה לא מתבצעת עסקה, והיועץ רשאי לגבות שכר והחזר הוצאות ישירות מהלקוח; השני - מודל יועץ מתמשך. במסגרת מודל היעוץ המתמשך היועץ מבצע את רכישת המוצר הפנסיוני עבור הלקוח. במודל זה היועץ רשאי לגבות עמלת הפצה אחידה, בלי תלות בגוף המוסדי הנבחר, עד גובה 0.25% בשנה מסכום החיסכון הצבור בגוף המוסדי בשביל אותו לקוח. כמו כן היועץ רשאי לגבות תשלום שכר והחזר הוצאות מהלקוח. חובות היועץ במסגרת היעוץ המתמשך רחבות מבמסגרת היעוץ החד-פעמי, ועליו לבחון את התאמת המוצר ללקוח באופן מתמשך, באמצעות עדכון ובחינה מחדש של צורכי הלקוח, פעם בשנה לפחות. בשני המודלים היעוץ ניתן בכל סוגי המוצרים הפנסיוניים (קופת גמל, קרן פנסיה וביטוח מנהלים) וכל הגופים המוסדיים. כל התאגידים הבנקאיים שקיבלו רישיון נותנים יועץ מתמשך ללקוח ועד כה גבו עמלת הפצה בלבד.

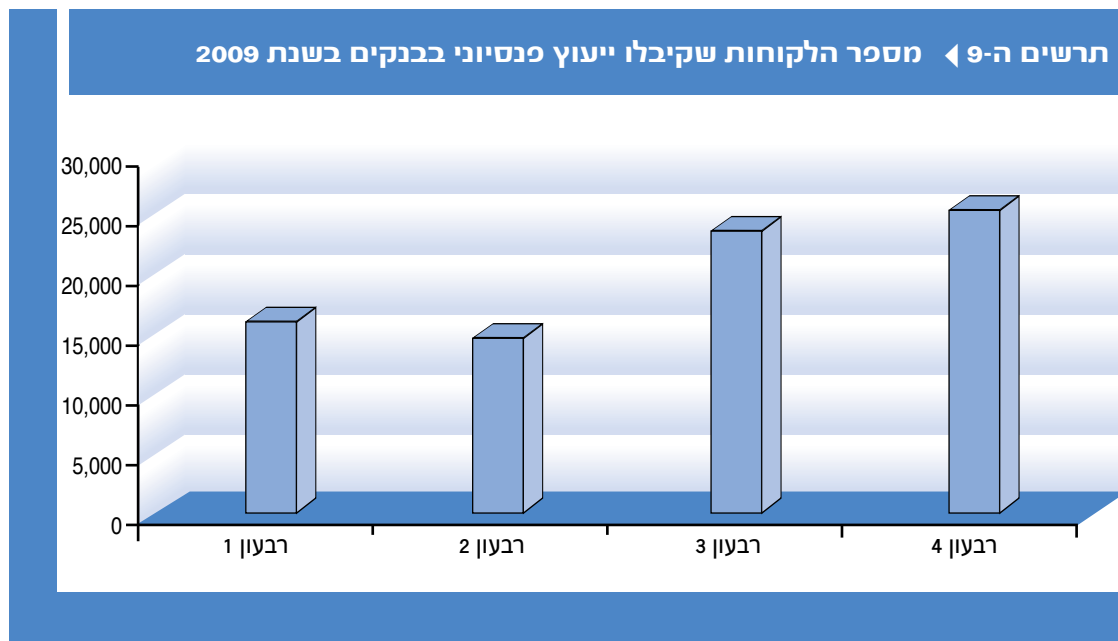
הבנקים הגדולים (בנק לאומי ובנק הפועלים) קיבלו אישור לעסוק גם הם ביועץ פנסיוני (יועץ בקופות גמל ובקרנות פנסיה) לעצמאיים בכל הארץ ולשכירים בפריפריה, מהיום שהם עומדים בתנאים לקבלת רישיון. כמו כן נקבע כי יותר לבנקים הגדולים ליועץ לשכירים בכלל-הארץ החל באפריל 2009. בתחילה נקבעו הגבלות מחמירות יותר על הבנקים הגדולים, אך בעקבות החששות מהעמקת

10 בנק אגוד קיבל רישיון ליועץ לעצמאיים בלבד כבר בשנת 2006. בשנת 2007 הורחב הרישיון ליועץ גם לשכירים.

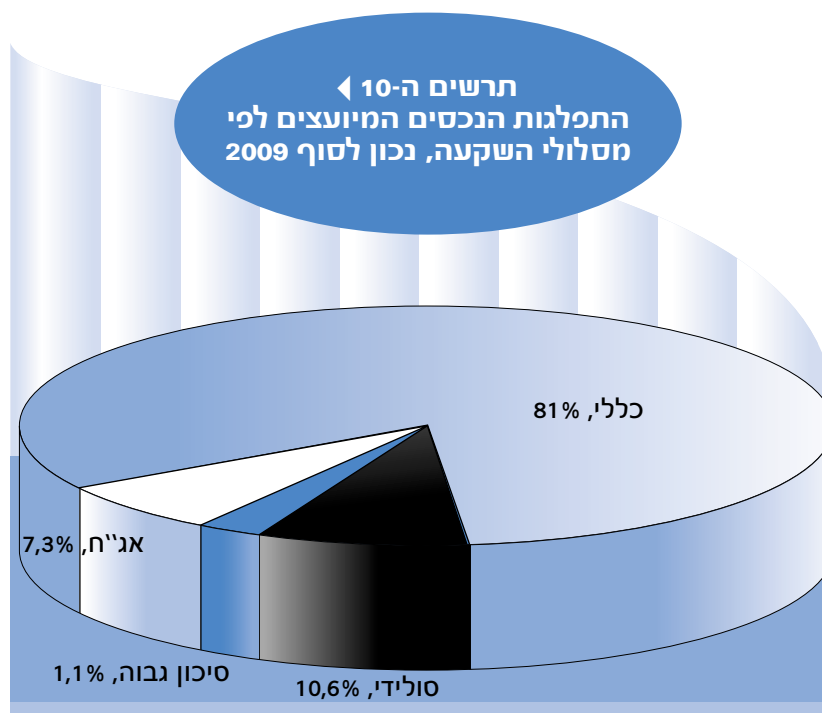
משרד האוצר | אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון | סוכנים ויועצים

המשבר הפיננסי ב-2009 וההשתלבות האיטית של הבנקים הבינוניים בייעוץ הפנסיוני הסיר הממונה על שוק ההון את המגבלה לאחר ששוכנע כי אין במהלך זה כדי להשפיע השפעה של ממש על מצב התחרות והריכוזיות בתחום הייעוץ הפנסיוני והשיווק הפנסיוני. מהלך זה נועד להגביר את זמינות שירות הייעוץ הפנסיוני לאוכלוסיית השכירים על רקע המשבר הפיננסי בשווקים וכן לחזק את היכרות הצרכנים עם סל המוצרים הפנסיוניים שלהם ולתת בידיהם כלים להתאים אותו למדדי הסיכון המתאימים להם.

בשנת 2009 פעלו הבנקים בייעוץ פנסיוני באמצעות 836 יועצים פנסיוניים ב-759 סניפים ברחבי הארץ - כמעט 70% מסך הסניפים בבנקים אלו. בשנת 2009 יעצו כל הבנקים יחדיו ל-80,594 לקוחות בקשר לנכסים, בסכום כולל של 12.6 מיליארד ש"ח. מזמן קבלת רישיונות תאגיד יועץ פנסיוני בשנת 2007 ועד סוף 2009 יעצו כל הבנקים יחדיו בסך הכול ל-120,786 לקוחות בעניין נכסים בסכום כולל של 18.7 מיליארד ש"ח. מתרשים ה-9 להלן עולה כי מספר הלקוחות שקיבלו ייעוץ פנסיוני בבנקים גדל במהלך שנת 2009.

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		7767.737

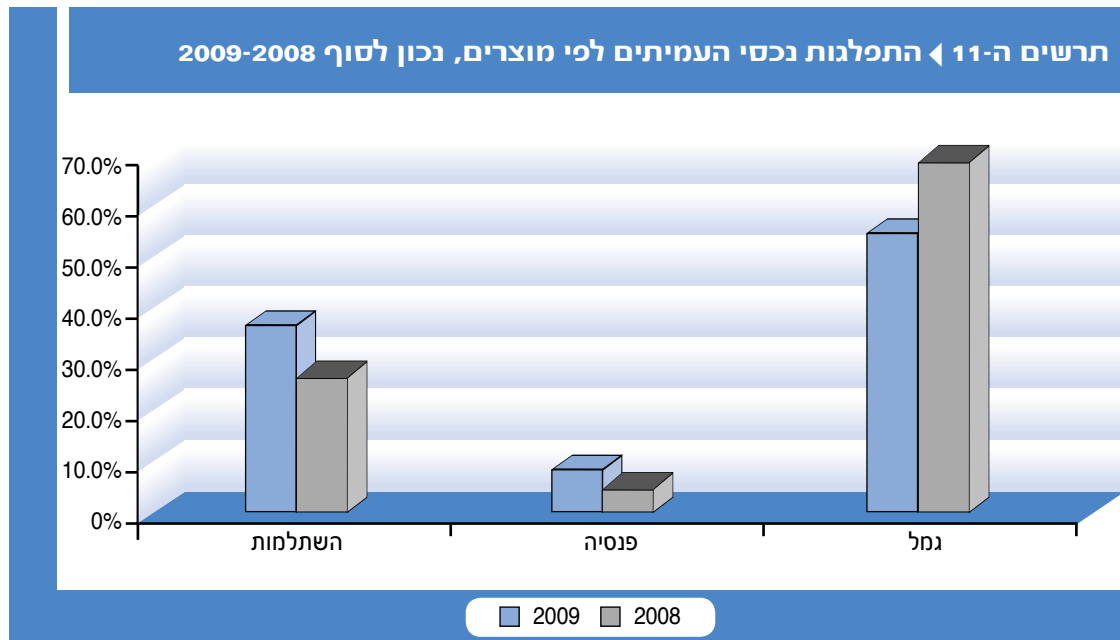

בתרשים ה-10 נראית התפלגות הנכסים שבעניינם ניתן ייעוץ, לפי מסלולי השקעה. ¹¹ מסלול ההשקעה הכללי הוא המסלול הדומיננטי, כ-80% מנכסים אלו נמצאים במסלול זה. עם זאת, הדומיננטיות בבנקים של המסלול הכללי בנכסים שבעניינם אין ייעוץ גדולה אף יותר, ולמעלה מ-95% מהנכסים נכללים במסלול זה. בנתון זה יש כדי להעיד שהייעוץ בבנקים מתפרש על מגוון רחב של סוגי מסלולי השקעות ביחס לשאר השוק.

לאורך שנת 2009 ועם התאוששות שוק ההון והתגברות האמון בשווקים הפיננסיים ניכרת מגמה של החזרת החיסכון הפנסיוני למסלולי ההשקעה טרם המשבר. כך למשל, מסלול ההשקעה הסולידי¹² שב לרמה של 10.6%, רמה זהה לרמה שלפני המשבר הפיננסי.

11 מסלולים בסיכון גבוה - מסלולי השקעה במניות, במט"ח, השקעות בחו"ל והשקעות לטווח ארוך

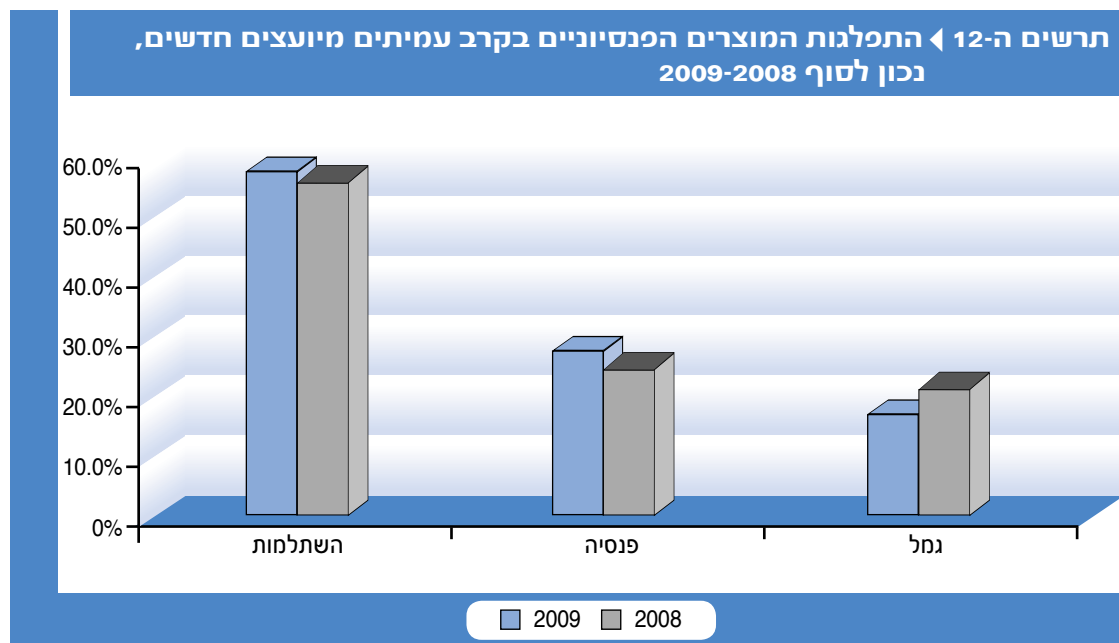
12 מסלולי השקעה שקליים, צמודי מדד, מוגבלים בהשקעה במניות עד 10%, או כאלה המתמחים בהשקעה באגרות חוב ממשלתיות או בהשקעות לטווח הקצר הנכסים שעליהם מיועצים כוללים מוצרי גמל, פנסיה והשתלמות.

גם התפלגות הנכסים המיועצים השתנתה במהלך 2009 לעומת שנת 2008. ב-2009 ירד שיעור קופות הגמל מקרב הנכסים המיועצים בהשוואה לשנת 2008, ושיעור קרנות הפנסיה וקרנות ההשתלמות מקרב הנכסים המיועצים עלה בהשוואה לשנת 2008. תרשים ה-11 מציג את התפלגות נכסי העמיתים לפי סוג המוצרים.

מתרשים ה-11 אנו למדים כי קופות הגמל מהוות נתח ניכר מהתפלגות הנכסים שעליהם מיועצים לעמיתים. שיעורם של הנכסים האלה¹³ בקופות הגמל מסך הנכסים המיועצים ירד בשנת 2009 ב-14%, לשיעור של 55%. הדומיננטיות של קופות הגמל מוסברת בהיותן של קופות הגמל טרם רפורמת בכר נפוצות מאוד; חלק ניכר מהציבור ממשיך להחזיק בהן גם כיום.

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		767.737

המקור: נתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תרשים ה-12 מציג תמונה שונה מהמוצג בתרשים ה-11. בעוד שעיקר הנכסים הקיימים של עמיתים מיועצים בבנקים מצויים בקופות גמל ורק שיעור קטן מאוד מהם בקרנות פנסיה, בקרב עמיתים חדשים אשר צורפו לראשונה למוצר פנסיוני בעקבות הייעוץ בבנק, שיעור גבוה יותר צורף לקרנות פנסיה בהשוואה לקופות גמל.

7. בחינות - מגמות

לוח ה-9

מספר הנבחנים ואחוזי ההצלחה בבחינה ביסודות הביטוח ובבחינות הגמר בענפים השונים

2009		2008		2007		2006		נושא הבחינה
אחוזי הצלחה	מספר נבחנים	אחוזי הצלחה	מספר נבחנים	אחוזי הצלחה	מספר נבחנים	אחוזי הצלחה	מספר נבחנים	
48%	1,962	67%	2,058	57%	1,743	63%	4,358	יסודות הביטוח
57%	1,362	57%	1,404	52%	1,706	57%	4,166	פנסיוני
53%	186	63%	253	62%	502	66%	672	רכוש
41%	232	50%	312	48%	592	63%	637	תאונות
40%	15	42%	26	50%	40	63%	38	ימי
	3,757		4,053		4,583		9,871	סה"כ

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

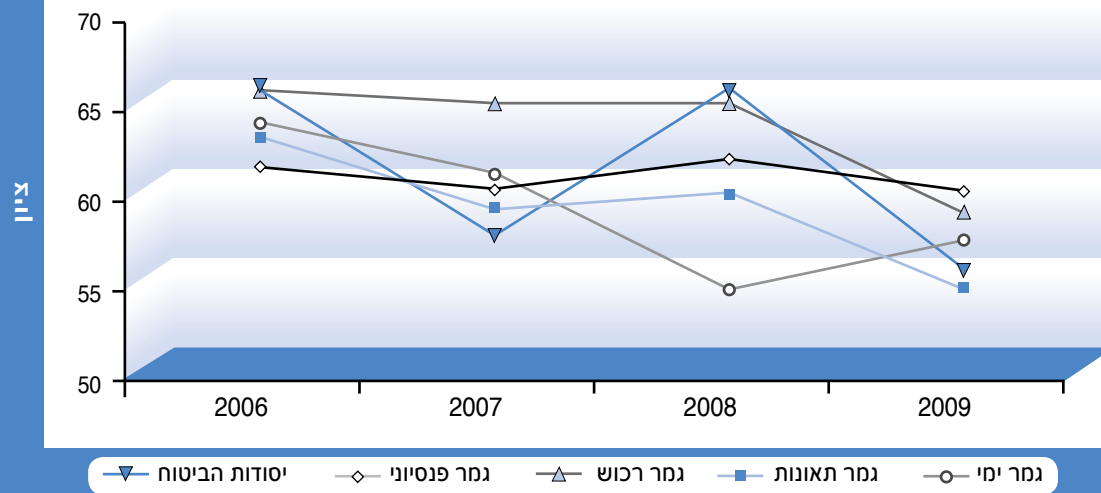
לוח ה-10 מציג את מספר הנבחנים ואחוזי ההצלחה בבחינות. מהלוח עולה כי בשנת 2009, בהמשך למגמה מהשנים 2007 ו-2008, נמשך הקיטון במספר הנבחנים בבחינות. סך הנבחנים ירד מ-4,583 נבחנים בשנת 2007 ל-4,053 ו-3,757 בשנים 2008 ו-2009, בהתאמה. בשנת 2009 נרשמה ירידה בכמות הנבחנים בכל סוגי הבחינות, בהשוואה לשנת 2008.

עם זאת יצוין כי החל ביולי 2006 לא נעשות עוד בחינות יסודות במתכונת הישנה: מתמחה אינו נדרש עוד לעמוד בבחינות בענף שבו הוא מעוניין ברישיון אלא בבחינות ביסודות של הרשות לניירות ערך (כלכלה, חשבונאות, סטטיסטיקה ומימון). הירידה שנרשמה במספר הנבחנים לעומת 2006 נובעת בין היתר מהעובדה שבשנת 2006 נרשמה עלייה חדה במספר הנבחנים בהשוואה לשנת 2005. מקורה בין היתר בהוראות המעבר לכללי ההכשרה החדשים שנקבעו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (בקשה לרישיון, הכשרה, התמחות ובחינות של סוכני ביטוח, יועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוני), התשס"ו-2006 ובצורך ברישיון יועצים פנסיוניים במסגרת היערכותם של התאגידים הבנקאיים לקבלת רישיון לעסוק בייעוץ פנסיוני וכן בהכשרות עובדים של הגופים המוסדיים לצורך קבלת רישיון לעסוק בשיווק פנסיוני.

את הירידה במספר הנבחנים בבחינות הגמר ברכוש ותאונות אפשר להסביר בעובדה שבשנת 2006, בעקבות רפורמת בכר, חלה חובה על מחזיקי הרישיון בענף כללי לעמוד בבחינות הגמר ברכוש ותאונות, כך שבשנים 2007-2009 אנו עדים לירידה במספר הנבחנים בבחינות אלו ובחזרה לרמות נבחנים שהיו לפני רפורמת בכר.

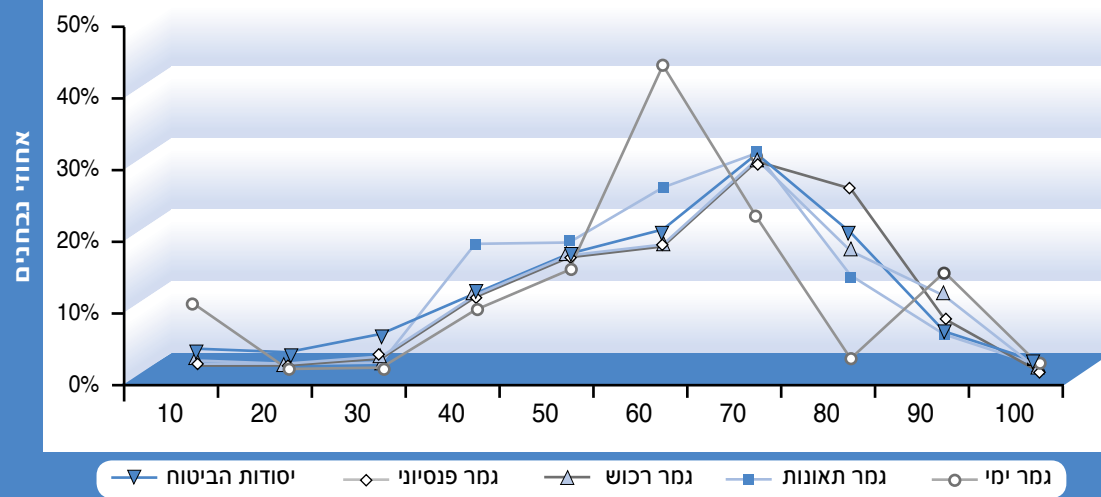
1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		767.737

תרשים ה-13 ◀ ממוצע ציונים בחלוקה לענפים, 2009-2006

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תרשים ה-14 ◀ התפלגות הציונים בשנת 2009

המקור: אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

מלוח ה-10 ותרשים ה-13 עולה כי בשנת 2009, לעומת שנים קודמות, נרשמה ירידה באחוזי ההצלחה בבחינה ביסודות הביטוח ובבחינות הגמר, חוץ מבבחינת הגמר בענף פנסיוני. אחוז ההצלחה בבחינה זו נשאר דומה. הסבר אפשרי לכך הוא שינוי החקיקה וההסדרה בתחומי הביטוח והחיסכון הפנסיוני בשנים האחרונות. אלו מצריכים את מבקשי הרישיון להפגין בקיאות בענפי הביטוח ולהיות מעודכנים מבחינה מקצועית בכל השינויים והתמורות בתחום.

בתרשים ה-14 אפשר לראות את התפלגות הציונים בבחינות. מהתרשים עולה כי התפלגות הציונים דומה למדי בין סוגי הבחינות, מלבד בחינת הגמר בענף ימי. בבחינה זו יש שונות גבוהה בציונים, נראה שבשל מספר הנבחנים הנמוך.

8. אכיפה

במסגרת פעולות האכיפה והפיקוח ובמטרה לשמור על מהימנותם של המבקשים לעסוק/העוסקים בתחום, מתנהל מעקב סדיר אחר רישומים פליליים ותלונות ציבור בקשר לפעילות כלל בעלי הרישיונות (יחידים ותאגידים). כמו כן יש פעילות כדי לאתר עוסקים בתחום הביטוח בלי רישיון (לעניין זה: אדם אשר כלל אינו מחזיק ברישיון, אדם שתוקף רישיונו פג או בעל רישיון שעוסק בענפים שאינם מוגדרים ברישיונו).

חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א-1981 מפרט את העילות שבגינן המפקח על הביטוח מוסמך לשלול רישיון. המפקח על הביטוח יכול בין היתר לשלול רישיון ליחיד בשל הפרת הוראת חיקוק או הוראת מנהל שיש בה כדי לפגוע במהימנותו או במקצועיותו של בעל הרישיון. הליך השלילה יכול להיעשות גם מכוח חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשמ"א-1981 ביחס ליועצים פנסיוניים וסוכני שיווק פנסיוניים.

בשנת 2009 דנה המחלקה בשלילת רישיונם של סוכני ביטוח אחדים, בין היתר בשל עברות של זיוף מסמכים, אי-העברת כספי ביטוח לחברת הביטוח וכן עברות מרמה והפרת אמונים. לאחר שנשקל מכלול הנסיבות בכל אחד מן המקרים, בשים לב לחומרת העברות ולנסיבות הנלוות לביצוען, נשלל רישיונם של חמישה סוכני ביטוח לתקופות של עד שבע שנים.

כמו כן, המחלקה פועלת כדי לאתר עוסקים בלא רישיון בתחום, והיא מבקרת את הליך הייעוץ והתיווך בביטוח מטעם בעלי הרישיון. אחד הכלים המשמשים את המחלקה לצורך זה הוא ביקורות אקראיות של סוכנים (יחידים ותאגידים), יועצים פנסיוניים ושאר הגופים המפוקחים העוסקים בשיווק פנסיוני. במסגרת זו בוצעו ביקורות אחדות בסוכנויות ביטוח ובבתי השקעות כדי לבחון את הליך השיווק והעמידה בהוראות החוק ובהוראות המפקח על הביטוח.

1645645	2400.000	13500000	3435800	78789.77	7897.078	234.234
6867	56764	5666	4554.784	455.345	90787865	896545
	456664	6262.65	336	679976	56437	13412.44
		88678654	78769	56547887		7767.737